

Hej PL -

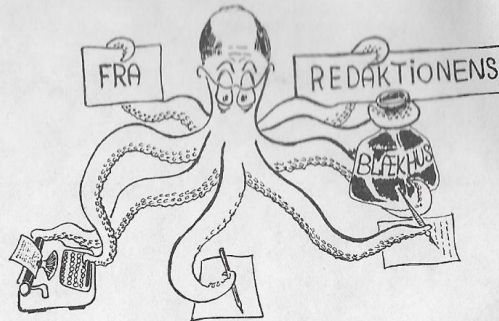
Så har vi taget hul på en ny årgang af Tandem.

Hvis du allerede har bladet dette nummer af Tandem igennem, har du sikkert opdaget, at en del af de forskellige forslag til aktiviteter er fra ét hovedtema - nemlig:

"Sol, Blæst og Vand"

Dette tema kan din patrulje eller måske hele troppen bruge i forbindelse med en emneplan nu eller senere.

Samtidig indeholder bladet nogle faste rubrikker som f. ex. "Netop Nu i Naturen" og "Idekassen"

Med spejderhilsen
Redaktionen

INDHOLD

side 3	Idekassen
-- 4	Patruljens solvandvarmer
- 5	Udestue
- 6	Det tænkende vækkeur
- 7	Dakota-bålsted

side 8	Mølle-hike
- 10	Trafiksikre ruter
- 12	Færdsel på is
- 13	Vinden viser vej
- 13	Se det ske
- 14	Netop Nu i Naturen
- 15	Boghylde
- 16	Friendship-Stick

Idé, tekst og tegninger til dette Tandem-nummer:

Ingelise Svensson, Jens Matthiessen, Karin Boldsen, Jens Nielsen, Lars Aabo, Ejvind Olsen, Jan Thinggaard, Kirsten Gad, Susanne E. Nielsen.

Foto: Niels Eisum, Lars Aabo.

Forsidebillede: Egaa Mølle

Ansvh. red.: Jens Matthiessen

Adresse: Tandem, Det Danske Spejderkorps, Lundsgade 6, 2100 København Ø.

Tryk: Special-Trykkeriet A/S, Viborg.

IDEKASSEN vil fremover være jeres egen side hvortil I kan sende ide'er som I mener andre patruljer kan bruge.

Vores adresse er:

TANDEM, Det Danske Spejderkorps

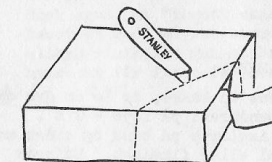
Lundsgade 6

2100 København Ø

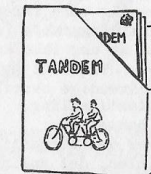
TANDEM - CASSETTE

En havregrynspakke har størrelsen til jeres TANDEM

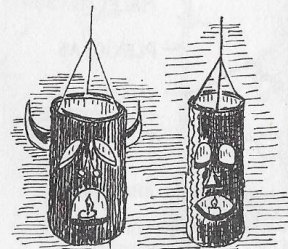
Dekorer f. eks. med en tapetrest, mal den i en frisk farve, brug klistermærker eller som I har lyst.

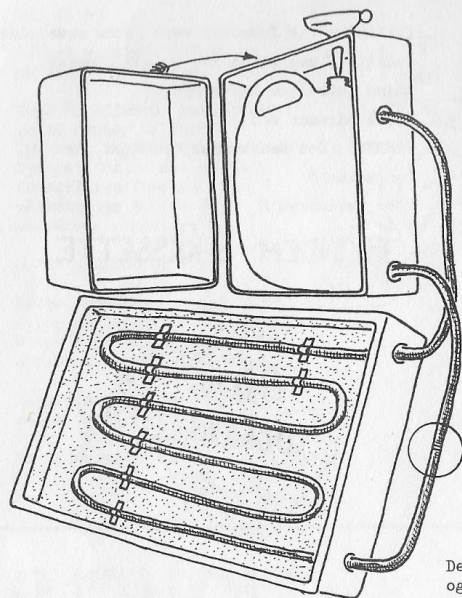
Husk TANDEM er patruljens ejendom, og jeres efterfølgere vil være glade for en ordentlig samling.

TOTEM-STAGE

Hvis I skulle være så heldige at finde et stykke af en hul træstamme kan I lave patruljens egen totem-stage. Den kan gøres sjov eller uhyggelig, alt efter hvad I synes.

Brug - af hensyn til brandfaren - et fyrfadslys i metalbeholder.

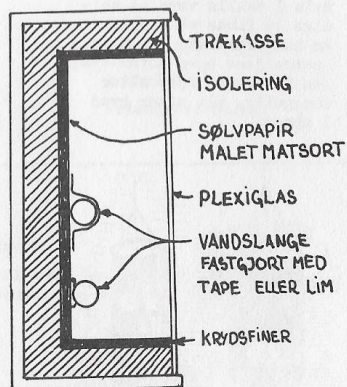
PATRULJENS SOL- VANDVARMER

Denne vandvarmer er både spændende og praktisk at have med i lejr. Den er forholdsvis enkel at lave, og så er den tilmed billig.

SOLFANGEREN:

Der laves en kasse, ca 10 cm dyb og med et bundareal på 1.50 - 2 m². Kassen isoleres på bund og sider med rockwool eller flamingo. Såfremt der benyttes et blødt isoleringsmateriale, er det nødvendigt med en krydsfinerplade ovenpå, ellers bliver det svært at fæstne vandslangen.

Inden vandslangen sættes på plads må kassen indvendig være forsynet med kraftig aluminiumsfolie (sølvpapir). Pas på at der ikke kommer knæk på slangen. Til slut males solfangerens indvendige overflade med mat sort plastikmaling, og glaspladen monteres. Det vil nok være det fornuftigste at bruge plexiglas, det splintres ikke.

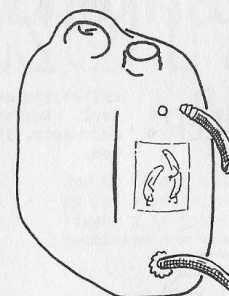

VANDBEHOLDEREN:

Hvor stor en beholder man skal bruge, afhænger af hvor meget varmt vand man har brug for, men det vil nok være fornuftigt med en 25 - 50 l vandtank. Vandslangens ender forbindes til beholderen som vist på tegningerne, og der tætnes med araldit-lim. Husk at vandet skal cirkulere i systemet, altså: varmt vand søger opad.

Beholderen skal også isoleres, og det kan gøres, bl.a. ved at man sætter den ind i to kasser af flamingo.

Vandvarmeren fungerer kun når hele systemet er fyldt, der må øjeblikkelig fyldes op igen når man har tappet varmt vand. For at lette betjeningen er det praktisk at placere en fast tragt i beholderens tud og at have en samling på vandslangen - se tegning.

SKER HULLERNE SÅ SMÅ, AT SLANGEN MÅ PRESSES PÅ PLADS.

DER TÆTNES MED KIT ELLER LIM

Så behøver man hverken at åbne kasserne eller hælde dunken.

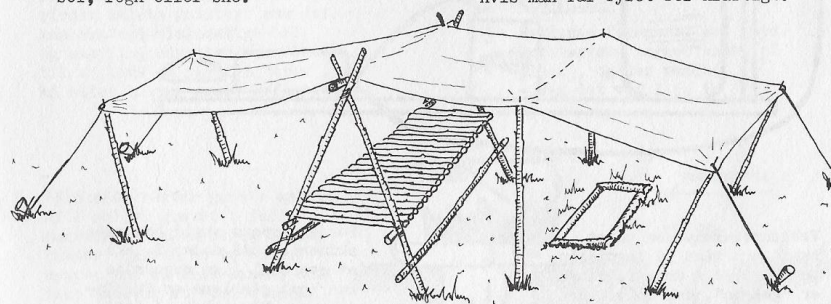
Man kan lave det hele, så det let kan tages fra hinanden og samles igen. På den måde lettes transporten.

UDE STUE

Det er altid rart at kunne komme i læ for vejret - enten det er stærk sol, regn eller sne.

Hvis der er stærk blæst, så regnen slår ind under "taget" er der mulighed for at flytte nogen af rafterne så "taget" når ned til jorden og derved giver læ.

Husk også, at "taget" skal være hævet et godt stykke over bålpladsen, ellers risikerer man at brænde hul, hvis man får fyret for kraftigt.

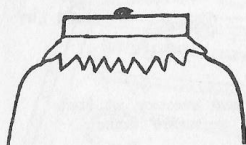
Her vises, hvordan man ved hjælp af 2 presenninger samt rafter og besnøringsstovværk har lavet en "udestue".

Presenninger lejes i den tid, lejren varer - vil man ikke leje presenninger, kan man sagtens bruge underlag, regnslag eller lign.

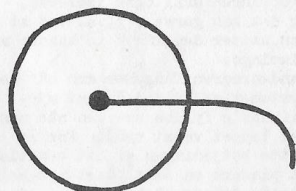
det tænkende vækkeur

MATERIALER:

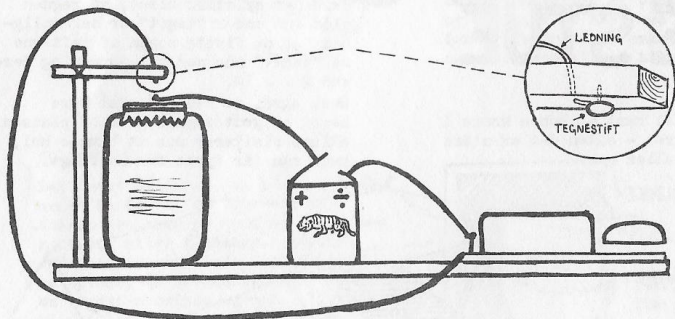
syttetøjsglas, ballon, 4,5 volt batteri, ringeklokke, ledning, elastik, sølvpapir, lim, tegnestift, træstykker.

Ballonen klippes op, spændes over åbningen i syttetøjsglasset og sættes stramt fast med elastikkerne.

Midt på ballonen oven på glasset limes en klump sølvpapir, der er forbundet til en ledning.

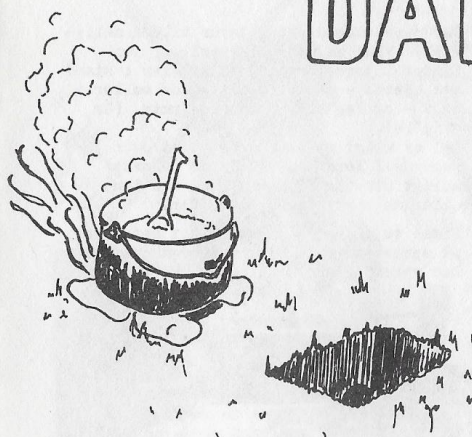
Vækkeuret monteres på et brædt som vist på tegningen. Det vigtige i konstruktionen er "galgen", der holder den anden pol præcis over sølvpapirsklumpen. Når solen har opvarmet luften i glasset vilder opstå et overtryk, der presser ballonen opad - og dermed er det elektriske kredsløb sluttet.

For en ordens skyld bør maskineriet stå under f. eks. et oversejl (en regndråbe kan også etablere en forbindelse). Når solen så titter ind

6

- udnyt vinden - brug

DAKOTA-BÅLSTED

For at få den bedste virkning er det vigtigt, at bålstedet ligger i forhold til vindretningen som vist på tegningen.

Et bål af denne type kræver forholdsvis småt, kløvet brænde, og I vil se, at der skal en hel del til, fordi forbrændingen især i frisk vind sker temmelig hurtigt. Når I skal lægge nyt brænde på, så gør det ikke gennem trækkanalen, men tag gryden væk, og lad det dumpe ned - man kan nemlig godt brænde fingrene.

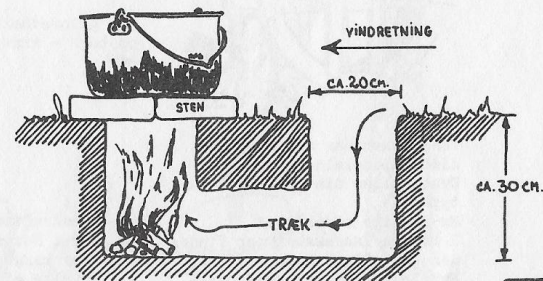
Når bålet skal slukkes, gøres det enten ved at fylde jord på eller hælde vand i - hav dog ikke næsen for tæt på, hvis I bruger vand - det sprutter en hel del.

Sløjfning:

Hullerne fyldes op med jord. Græstørveve lægges smukt på plads, og der vandes. - men det ved I jo!

Denne båltype stammer fra Amerika og er opstået, fordi man på de til tider meget brandfarlige prærier havde brug for et godt og sikkert kogeål. Det væsentlige er, at vinden ikke må kunne komme til at sprede bålet's gnister, som det kan ske ved almindelige bål, og samtidig udnytter man vinden til at lave et rigtigt "træk", så bålet bliver meget effektivt.

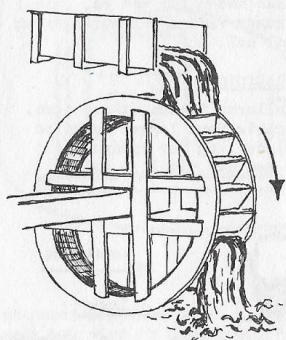
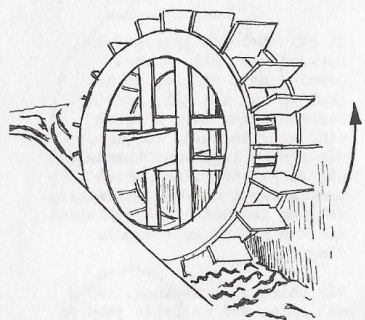
Bålstedet består ganske enkelt af 2 huller gravet i jorden - omkring 30 cm. dybe og 20 cm brede. Mellem de to huller graver man en træk-kanal, der ikke behøver at være større, end at man kan få sin hånd ind i den. 4 sten lagt på kanten af bål-hullet danner fundamentet for gryden og sikrer samtidig, at vinden kan gå ind under gryden og etablere trækket fra neden.

7

MØLLE - HIKE

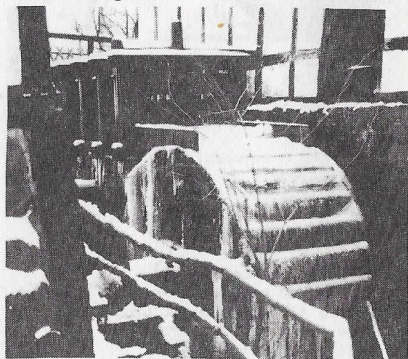
Møllerne har i århundreder været et vigtigt led i landets agerbrugskultur. De eneste energikilder, man har kunnet udnytte effektivt var vinden og vandet, og i begyndelsen af dette århundrede var der endnu næsten 1600 møller i funktion landet over. Men nu ser det jo anderledes ud - eller hvordan?

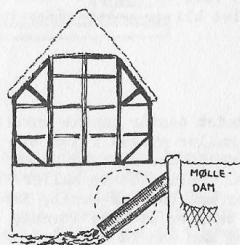
Vandmøller har man brugt siden middelalderen. Hvad kaldes disse to hjul-typer? Er de lige effektive? I hvilke landskabstyper findes den ene eller anden slags hjul? Hvorledes foregår kraftoverføringen til kværnene?

Gør jeres næste patruljetur til en møllehike. Find ud af hvilke møller, der findes i jeres område, få aftaler i stand med ejerne - måske er det endda mølleren selv - og læg så en passende rute. (Se side 10). Det er klogt at have tænkt lidt over sagerne i forvejen, så I kan få mest muligt udbytte af samtalerne med den eller de sagkyndige, I træffer.

Disse to sider er lavet for at sætte jer på sporet af en udvikling vores samfund har været igennem.

Nogle steder skiftede man det gamle hjul ud med en vandturbin. Hvordan blev kværnene nu drevet?

Vandkraftværker er ikke bare noget, de har i Norge og Sverige. Hvor mange har vi haft af slagsen? Enkelte af dem fungerer endnu - vidste I det?

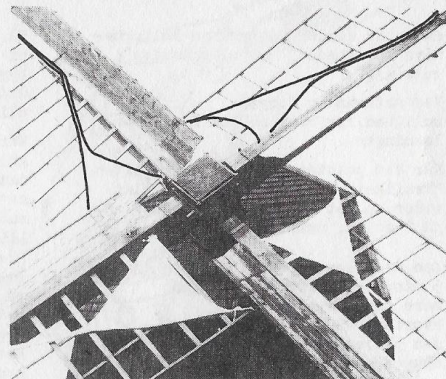

I det hele taget er de fagmæssige betegnelser på de enkelte dele i møller et meget stort og spændende område - hvad med at undersøge den slags? Ved I måske noget om hattehjul, sternhjul, kværndrev, hækkeri osv?

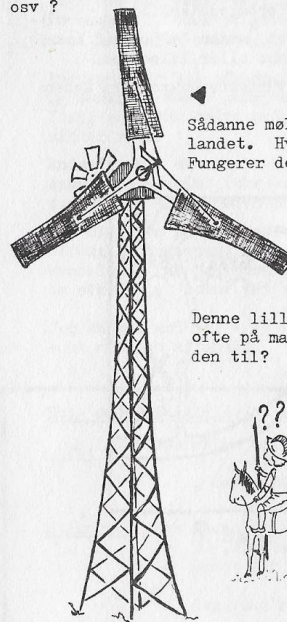
Enkelte steder i landet finder man stubmøller. Hvorfor kaldes de sådan?

Møllen på forsiden af bladet er en hollændermølle og er ligesom denne en kludesejler - der spændes sejldug ud på vingerne, så de kan løbe rundt.

Hvordan fungerer så en klapsejler?

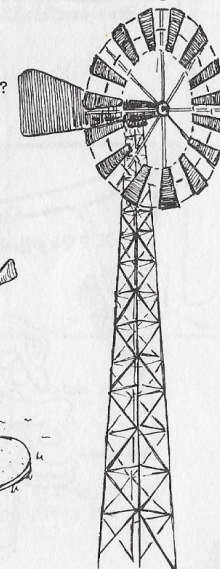
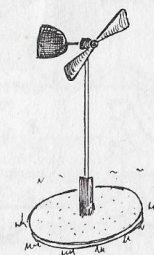
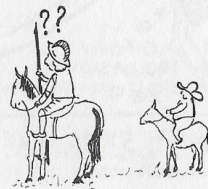

Tidligere fandtes møller af denne type ofte i forbindelse med landbrug. Hvad var formålet med dem, og hvorfor holdt man op med at bruge dem?

Sådanne møller skyder op overalt i landet. Hvorfor er det blevet moderne? Fungerer den anderledes end den anden?

Denne lille indretning ses ofte på markerne - hvad er den til?

TRAFIKSİKRE RUTER

Måske du kender udtrykkene "alternative muligheder" og "alternative rutevalg".

Ved alternativ forstås: mulighed for valg mellem flere løsninger.

Når det pointeres under overskriften "Trafiksikre ruter" er det for at ridse op, at rutevalg kan gribes an på 2 måder, nemlig:

1. Den mest kendte og oftest den 5 minutter kortere, men også mere trafikerede rute.
Hvorfor: Den vej kender vi, den plejer vi at bruge - og så sparer vi jo tid!
2. Den "alternative" rute.
Hvorfor: Fordi den byder på noget interessant, den er afvekslende, vi har "god tid", vi gider ikke pufte og mase os frem - men også fordi den kan være den mest trafiksikre vej.

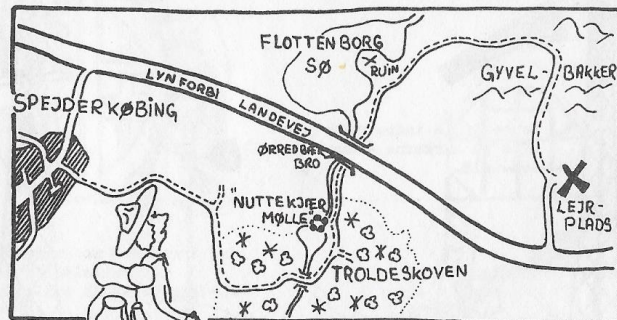
På patruljeture er "sikkerhed" altid et nøgleord - når vi bruger økse, bygger pioner, dyrker sejlad, og altså når vi er trafikanter på cykel eller til fods.

Når sikkerheden er inde i billedet gælder der imidlertid ingen alternativer. Sikkerhedskravet fordrer netop den løsning og det valg, hvor muligheden for "bagholdsangreb" og idiotiske overraskelser er færrest.

Hvordan træffer DU så dette valg - på tur frem og tilbage til lejr - hytten, lejrgrunden eller den skov hvor I skal være?
Metoden er enkel - og den samme, hvad enten I cykler eller går.

Den kræver kun få hjælpemidler:

1. lidt forberedelsestid
2. et kort, enten 1:25.000, 1:50.000 eller 1:100.000.
3. evt. turistbrochurer fra egnen

- SKAL - SKAL IKKE?

Og DU gør følgende:

1. afsætter 5 - 10 minutter:
2. studerer kortet, om der er mere end én rute - og det er der næsten altid. Store veje har f.ex. altid en parallelvej.
3. overvejer, hvor "faldgruberne" kan være tættest, som f.ex. tæt biltrafik, tung lastbilkørsel, (cementstøberier, teglværker), måske manglende cykelstier og fortove, smalle veje med livlig trafik og trafikerede kryds.
4. spørger til råds hos folk der kender egnen og trafiknettet, - dette kan også ske ved at studere "stikort" udgivet af turistforeninger, fredningsplanudvalget og Dansk Cyklistforbund.
5. forbereder dig til start således at f.ex. alle cykler er i rette stand, al oppakning er forsvarligt surret og fastspændt, - og i mørke: at alle kan ses ved lygteføring og synlige reflekser. Behøver jeg at nævne, at færdselsreglerne kan være "sort land" for nogen? Husk at give besked hjemme om rute og tider.

Der næst klar til afgang.

Og bemærk - næste gang kan du måske finde en endnu bedre og mere trafiksikker rute.

Endelig skal du vide, at denne fremgangsmåde absolut ikke er nogen ny opfindelse - men nødvendig i dag.

Til sidst en påmindelse:

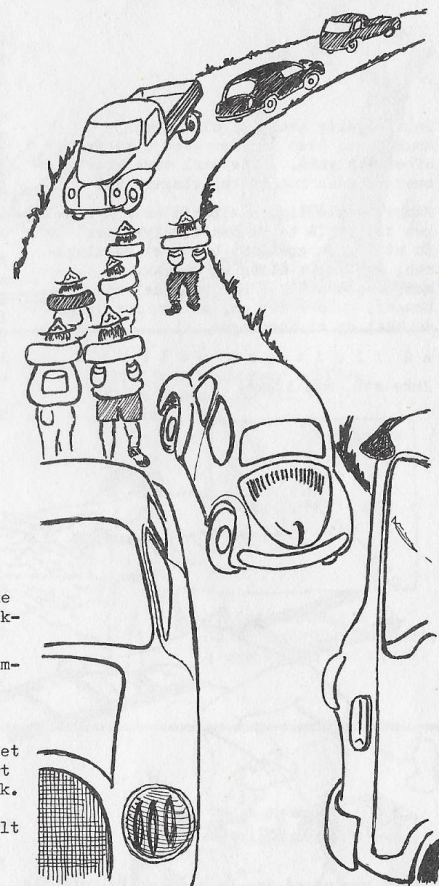
Offentlig transport kommer stort set overalt og kan benyttes til hurtigt og sikkert at komme fri af bytrafik.

Jeg ønsker god tur - og frem for alt - et minimum af uheld!

Note om hjælpemidler:

kort: Geodætisk Institut's kort: i Spejdersport, i næsten enhver boghandel, eller G.I., Kortudsalget, Rigsdagsgården 7, 1218 Kbhvn. K, tlf. 01-11 60 17

Stikort: Hos Dansk Cyklistforbund's lokalforeninger eller
- DCF, Landskronagade 32, 2100 København Ø, 01-298203
- Rådet for større færdselssikkerhed, Udbygårdvej 62 2500 Valby, 01-301322
- den lokale turistforening

FÆRDSSEL PÅ IS

Selvfølgelig skal I i din patrulje snakke om, hvad man bør gøre i tilfælde af en isulykke. Alle skal være klar over hvordan man griber tingene an.

Mange forskellige hjælpemidler kan bruges til at få tag i den forulykkede: En stige, en gren, et bræt, et redningsreb, en frakke eller en anorak. Men uanset hvilket hjælpemiddel man bruger, gælder det om, at den forulykkede skal op på isen igen

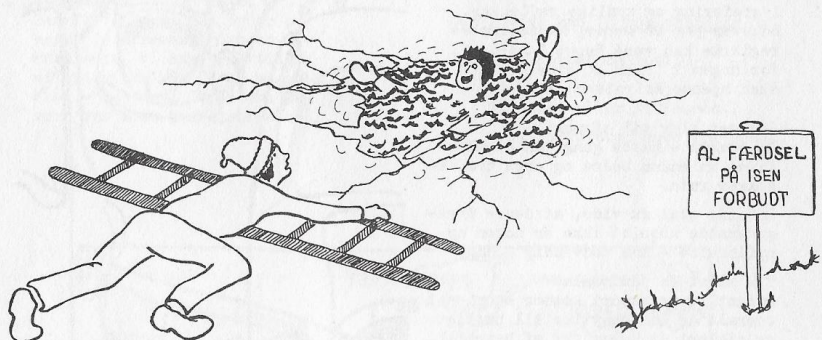
s å f l a d t s o m m u l i g t !
Ikke stå, men ligge!

For hjælperen gælder det:
Tænk dig om. Fald ikke selv i!
Kan du få fat på en stige - læg den på tværs under dig - selv på forholdsvis tynd is kan du således komme den forulykkede til hjælp.

Det er nemmere at huske noget, man har prøvet før, end noget man blot har læst. Derfor skulle I indøve en "redningsaktion på land" inden I tager på tur.

Kast med redningsreb er også nyttigt at kunne! Lav et pælestik (fast løkke) i haglpose-enden af rebet - det er ikke let at holde fast i en våd haglpose - og træn i at kaste både stående og liggende. Kast haglposen, som man kaster en snebold.

Se dig for - og tænk dig om!

IS-REGLER

Gå kun ud på is, hvis du er fuldstændig sikker på, at den kan bære.

Vær altid forsigtig ved broer, både, kloak-udløb og steder med stærk strøm.

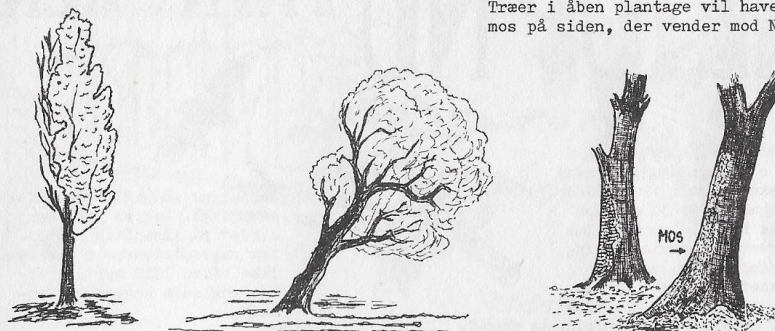
Hvis isen brister og du havner i vandet:

- 1) bevæg dig roligt, men hele tiden.
- 2) tag svømmetag med benene for at forhindre at du kommer ind under iskanten.

- 3) forsøg at komme op på isen ved at lægge dig på ryggen og "rygsvømme" op på isen.
- 4) rul dig ind på tykkere is, inden du prøver på at rejse dig.
- 5) søg hurtigst muligt til det nærmeste hus, tag det våde tøj af og få tørt tøj på. Drik noget varmt.

Skulle du være så uheldig at komme ind under isen, så åbn øjnene og se efter det sted, der er mørkt - sådan ser du nemlig hullet i isen nedefra. Alt det lyse er is.

VINDEN VISER VEJ

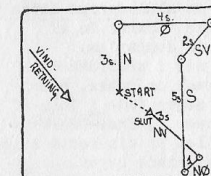
Fritstående træer holder gerne mod øst, eller de har vestsiden forreven af blæst. Træer i åben plantage vil have mos på siden, der vender mod NV

VINDEN VISER VEJ

Lav en kompasgang - men uden kompas!

Den der skal forsøge, skal have bind for øjnene og skal nu kun orientere sig ved hjælp af sin fornemmelse af vindretningen. - Det er svært, så måske skulle I først prøve et par gange uden bindet.

Hav i forvejen en nøjagtig tegning med kompasretningerne og afstande - så I kan kontrollere beliggenheden af start- og slutpunkt.

Vinden kommer fra NV. Gå nu 3 skridt mod Nord, 4 skridt mod Øst o.s.v.

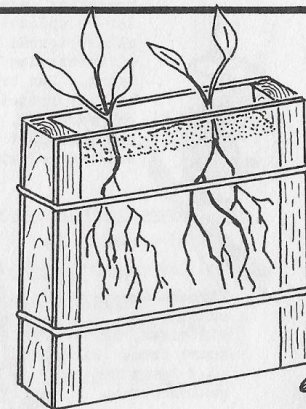
SE DET SKE

Er I nysgerrige i patruljen? Kunne I tænke jer at se hvordan et frø bliver til en plante?

Så anskaf 2 stykker glas, ca 15 cm på hver led, 3 trælister, ca 1/2 cm tykke og lige så lange som glasset er bredt og højt. Sæt listerne mellem glassene og hold sammen på "planteakvariet" med brede elastikker.

Fyld jord i "planteakvariet, og så 2-4 forskellige frø i jorden med lidt afstand, det kan f.eks. være en art, en bønne, et solsikkefrø. Det er spændende at se disse frø udvikle sig til planter.

Husk at vande - og vand forsigtigt!

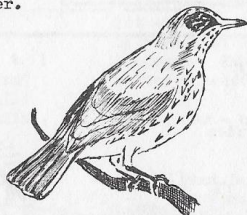
NETOP NU i NATUREN

Rovfugle plejer at holde sig på afstand af mennesker, men i vintertiden ser man ofte tårnfalken i de beboede områder. Den flyver flaksende omkring, hænger stille mens den "muser" over sit bytte. Den styrter ned mod byttet med halvt sammenfoldede vinger.

Højt oppe ses siluetten af en stor fugl. Det er havørnen, der er på strejftog hertil fra ynglepladserne i Sverige. Ikke siden 1912 har der været ynglende havørne i Danmark.

Mange små fugle foretrækker de almindelige milde danske vintre. En af dem er dompap'en. Den ses i småflokke i træer og buske, hvor den søger føde i form af knopper og frø. Den kendes let på sin sorte kalot og sit røde bryst.

Sjaggeren er på vinterbesøg nordfra. Af størrelse som en solsort, men med en fjerdragt i brune og grå toner. Findes i småflokke i hegn og krat.

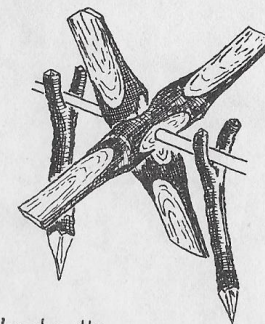
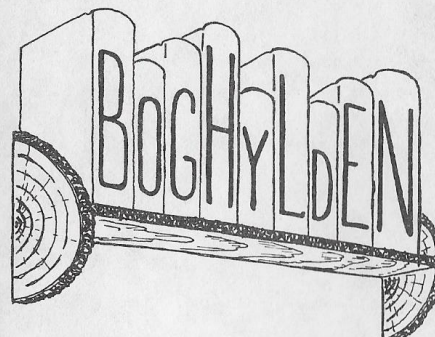
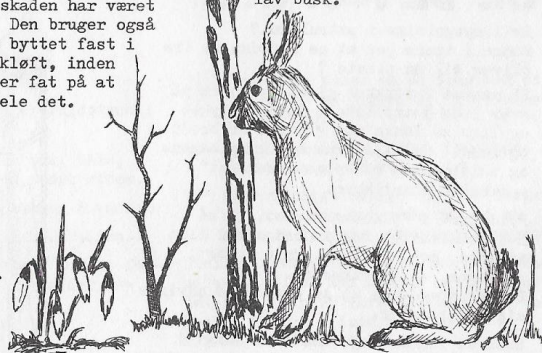

Det større vildt har svært ved at skaffe sig føden, når sneen dækker landet. Derfor sker det ofte at de skræller barken af unge træer. Harene er meget effektive på det felt, men det er meget almindeligt at rådyr og egern også gør det. De helt små træer og buske udsættes også for angreb, idet harer bider de tynde kviste af. Det betyder at planten enten dør eller udvikler sig til en lav busk.

Mus eller andre smådyr, der er spiddet på torne eller pigtråd betyder, at tornskaden har været igang. Den bruger også at kile byttet fast i en grenkløft, inden den tager fat på at sønderdele det.

Vårbebuderne, erantis og vintergæk, bryder snart frem. Så må I igang med gækkebrevene.

Vandmølle
skåret af en gammel mand, således som han gjorde det som dreng. Hullet til akslen er svedet med en gloende jernstang.

Møller til hiken kan I finde på et kort. Det kan være et af patruljens eller troppens kort, sædvanligvis 1:25.000 eller 1:50.000, men det kan også være et såkaldt automobilkort - selv om det er 1:200.000 er en hel del af møllerne markeret.

Geodætisk Institut:
Kort over Danmark

Når I har udvalgt en eller flere møller, kan I finde oplysninger om dem i et stort beskrivende værk om Danmark, nemlig i det bind - der er ca 30 - som handler om den egn, hvori jeres møller befinder sig.

Trap: Danmark

I "Vandmøller i Viborg Amt" kan man læse om: Mølesten og møller, Sqvat- eller horisontalmøller, Stubmøller, Stampemøller, Mølesten, Underfaldshjulet, - og ikke mindst, en fortegnelse over møllelitteratur.

Kristian Vestergård:
Vandmøller i Viborg Amt

Iøvrigt findes der en del lokalhistoriske bøger med titler som f. ex. Rye Mølle, Mel og Brød (om Røde Vejrmølle), Rudkøbing Bymølle. Spørg på biblioteket.

Hvis I er blevet så interesserede i møller, at I er villige til at gå i gang med engelsksproget litteratur, kan anbefales en bog om hollandske møller.

Frederick Stokhuysen:
The Dutch Windmill

Om den nyere tids møller kan I læse i Bogen om alternative energikilder

af A. Eggers-Lura

Vinden vender af Torngy Møller

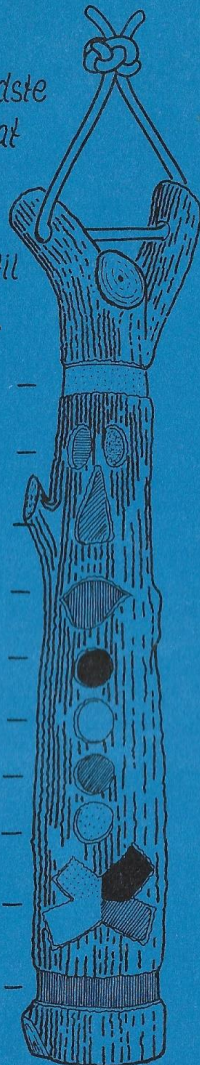
Lad loo møller blomstre - om

Tvind-møllen

Dette Tandem's hovedtema, Sol, vind og vand, er behandlet på mange måder i Impuls-serien.

Impuls, 1.2:
Varme, Vind og Væde

- en gave til ens bedste
spejderkammerat
som tegn på
venskab - eller
i kæmpeformat til
venskabstroppen.

FRIENDSHIP- STICK

et grønt bånd

for håbet

brunt og blått øje

for alle brun- og blå-øjede

en rød næse

for menneskehedens
kærlighedsflamme

en grøn mund

for tolerance og forståelse

en sort

en hvid

en rød

en gul

for de fire racers farver

de fire farver

for arbejde i harmoni

et grønt bånd

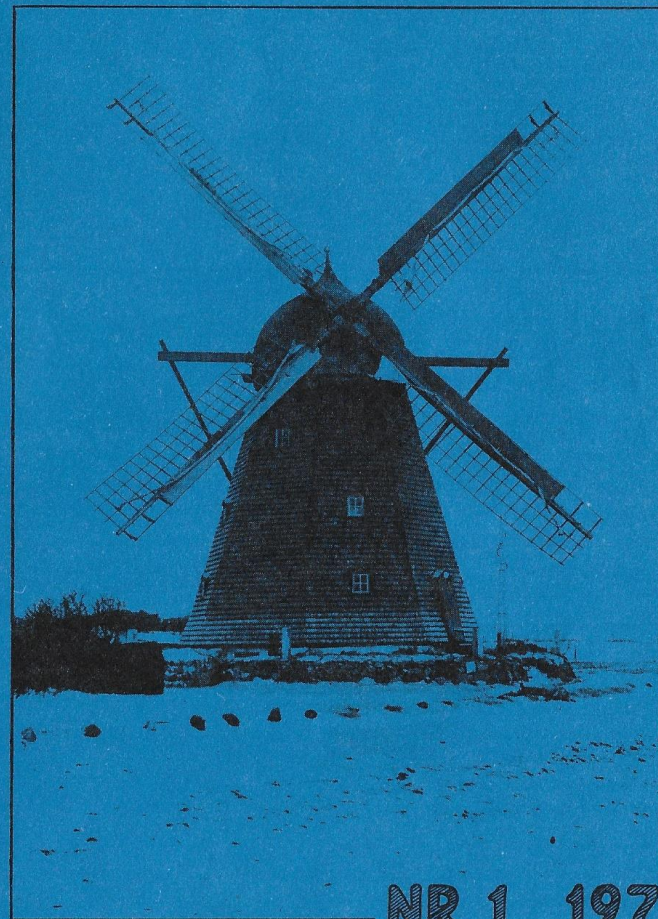
for freden

En spinkel og smuk naturpind, 15-20 cm lang.
Pinden snittes med dolk og farvelægges med tusch.

tandem

PATRULJELEDERBLAD FOR
DET DANSKE SPEJDERKORPS

NR. 1 1979